

ETO: 809.451.1-1:800.739

CONFERENCE PAPER

A HELYESÍRÁS ÉS TÖBBNYELVŰSÉG

PAPP GYÖRGY

A Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete, Újvidék

Közlésre elfogadva: 1986. január 24.

Szarvas Gábor ünnepén, az írott szó becsületéről, a magyar helyesírás szerepéről értekezve, jól esik azt mondanunk: ezek a kérdések, a szabályozás problémái nálunk soha sem rekedtek kívül a tudományos, közéleti törődésen. Ennek a törődésnek nálunk általában is, a Szabályzat 11. kiadásának vonatkozásában is hagyománya van és szakirodalma: Bizonyosságul elegendő a néhai *Nyelvművelő* számos cikkére utalnunk, a *Nyelvművelő* füzetek sorozatban megjelent, *A földrajzi nevek írásmódja* c. szakkiadványra. Az is meggyőződésünk, hogy az új kiadás kis ünnepéről, megjelenéséről is méltón emlékezett meg publicisztikánk: a *Magyar Szó*, a *7 Nap*, a *Képes Ifjúság*, a *Dolgozók*, a *Magyar Képes Újság*, a *Jó Pajtás* és érdeklődési körének örvendetes bővülése révén a *Híd* közölt méltatásokat, a változásokról áttekintő tanulmányt.

Ekkora érdeklődés nem lehet véletlen, sem egyéni művelődéspolitikai megfontolás, amint az sem, hogy a magyar nyelvterületen egyedül nálunk egyetemi tárgy a helyesírás. Mélyebb okait, ösztönző, vagy ha úgy tetszik, kényszerítő körülményeit az általános kötődések mellett a több nemzetnek, nemzetiségnek szűkebb hazát jelentő Vajdaság társadalmi közegében, a többnyelvűségben kell keresnünk: abban a mindennapi élményben, hogy nyelvünk, hozzánk hasonlóan, más nyelvekkel él együtt, azokkal, valamelyikkel együtt használjuk felváltva. A nyelv rögzítő formáját, a magyar írást is más ortográfiákkal együtt látjuk nap mint nap, könyvek címlapjain, két, három vagy ötnyelvű utca- illetve intézmény-névtáblákon, meghívókon, idézéseken, úrlapokon, hivatalos lapokban, értesítéseken és más megnyilvánulási formákban. Vegyük ehhez hozzá a nyelvi egyenjogúságnak az önigazgatástól a Szövetségi Képviselőház tevékenységéig terjedő teljes rendszerében kibontakozó nagy felületét, az azonos társadalomhoz tartozásból, az együttélésből adódó információcsere szükségét, s az íráshasználattal kapcsolatos igényekről, problémákról is képet alkothatunk, nevezetesen a következőkről:

1. A nemzetiség, esetünkben a magyarság műveltség, iskolai végzettség szempontjából széles, heterogén rétegén kell a más nyelv, más írásrendszer közegében fogant gondolatot, közleményt, információt a maga számára is

anyanyelvén, anyanyelvének szabályaira átértelmeznie, tehát a fordítás egy rejtett fajtáját alkalmaznia. Az információk eredeti közegének szuggesztióit, zavarforrását viszont csak a sajátosan tudatosított, a tudatos kétnyelvűség szintjén viszonyított helyesírási készségek tudják ellensúlyozni. Az egynyelvű írásbeli közlésben jól érvényesülő analógiás (minták alapján funkcionáló) helyesírási érzék már sokszor itt sem elég.

2. A legkülönfélébb értelmiségi hivatású szakembereknek, az újságíróknak, s elsősorban a fordítóknak törvényeket, oktatási tartalmakat, politikai műveket, tudományos, szépirodalmi alkotásokat, a társadalomba integrálódáshoz szükséges információk óriási tömegét kell átértelmezniük mások, közösségünk számára, legtöbbször a naprakészség követelményeinek is eleget téve. Fordítanak, átfoglalnak, adaptálnak azért, hogy a nyelvi-társadalmi környezetre legsajátosabb tartalmakat is olvasóközönségünk legtermészetesebb közegéhez, az anyanyelv fogalmihoz rendeljék, a nyelvországok, kultúrák közti kapcsolatteremtést is vállalva egyúttal.

3. Ezek az igények és elvárások a *helyesírás-művelést* és néha a *helyesírás-tudományt* is sajátos (ha nem is a homogén közösségeknél magasabb szintű) feladatok elé állítják.

3. 1. Az általános helyesírási szint vonatkozásában olyan gondot és felelősséget rónak a helyesírás-művelésre, hogy a zavarforrásokat, az interferenciát ellensúlyozandó, minél tisztábban tárja fel ortográfiának következetességét, belső logikáját, esetleg logikusnak látszó modelljeit, és szüntelen hibaelemzés példáival hason vissza írásgyakorlatunkra.

3. 2. Részben az előző szükségletek, részben pedig a nyelvi közvetítés, az idegen nyelvű információkon alapuló szövegalkotás (publicisztika, hazai tankönyvírás, oktatás) a helyesírás-tudományt, és -oktatást is különleges módszerek kimunkálására készíti. Módszerekre is, elvi állásfoglalásra is. Magyartanárok, népművelők, fordítók tekintetében olyanokra, amelyek a szabályok új, váratlan körülmények közti alkalmazását, a nagyfokú problémaérzékenységet is biztosítják, és az egyik írásrendszerből a másikba való zavartalan átváltás csak a legelemibb követelményük. Am ennél is többre van szükség: Szeli István szavaival élve¹ etikai állásfoglalásra, azaz ebben az esetben arra, hogy a mindennapi összehasonlításból adódó tényeket ne régi, rossz mellékízeket ébresztő értékrendre, rangsorolásra használja fel, hanem annak tudatosítására: vannak különbségek, hasonlóságok, de minden ortográfia önkörében, törvényeinek tiszta érvényesülésével lehet helyes. Az íráskép pedig a tükrözött nyelv függvénye, nyelvi törvény, amelyet nem szabad a nyelven kívül tendenciákkal összekeverni.

3. 3. Természetesen van a nálunk művelt helyesírás-tudománynak egy szűkebb szakmai tartománya, amely idegen, a szerbhorvát nyelv elemeinek, a kultúra fogalmainak írásrendszerünkhöz való hangolásával, írásmódjával foglalkozik, mivel erre szükségünk is van, és helyzetünknel fogva illetékesek is vagyunk rá.

4. Az előzőekből következik, hogy A magyar helyesírás szabályainak 11. kiadásában a minden magyarul írókat érintő kérdések mellett magunkat, különleges problémáink megoldását is kerestük, a méltatásokban is ezek

váltak hangsúlyossá, és jelen előadásunknak is fő témájává, jöllehet több szabálypont tartalma érintette regionális köznyelvünket is.

4. 1. Az új, vagy legalábbis megújult folytonosságú szabályzatot különös szempontjainkból nézve is nagy meglepéssel fogadtuk. Örülünk a változó világunkhoz való tartalmi, példaanyagi felzárkózásának, az általunk is megnevezett nyelvi törvényeken kívüli tendenciák kiszűrődésének, amelyek közül most csak egyet említsünk: a *Nemzetközi Valutaalap* különírását eltörlő, megváltoztatott szabályát, amelynek korábbi írásmódját a szűkebb szakmai körök védték körömszakadtáig, azzal az érvel, hogy valamiért az angol eredetihez kell igazodni. Az egyik példa aztán száznak készítette elő körünkben is a talaját - erre még visszatérünk.

Elégedettségünkre szolgál az is, hogy a szerbhorvát nyelv keleti dialektusához kötődő tulajdonnevekkel kapcsolatban a 11. kiadás változást hozott, ha csak hallgatólágoosan, a Karadzic jó és rossz írását bemutató példa erejéig is. Ily módon eltűnt a Jugoszláviai Független életre hívó egyik indok, amelyben a mi használatunkra külön kellett rögzíteni, hogy ugyan a Szerb és Crna Gora köztársaságban valóban a cirill írást használják elsősorban, de a szerbhorvát nyelvetterület egészében mindkét írás elfogadott, tehát latin betűs ábécét kell ortográfiánk szempontjából alapul venni. Feltehetően ezzel hozható kapcsolatba a *szerbhorvát* megnevezés egybeírt formára változása is, amely nálunk már korábbi írásmódban is élt, és most még kevésbé indokolt, hogy a horvát szerzők tankönyveit fordítva *horvát illetve szerb nyelv* kifejezéssel éljünk, amint az egyik középiskolai tankönyvünkben áll.

A magyar helyesírás szabályaitól nyilvánvalóan nem várhatjuk el, hogy különleges kérdéseinkkel az egységes magyar nyelvhez viszonyított arányukon túl is foglalkozzék, vagy hogy a mi kétnyelvűségéből eredő ismereteinket vegye számára fogalmazott szabálytartalmakban. Nem várhatjuk el, hogy a Belgrád-féle elválasztást tegye kötelezővé, mert a csak magyarul tudó számára ez morfológiailag tagolhatatlan szó, és azt sem hogy a *Crnjanski, Krleža, Crnja* szavak elválasztásánál a szerbhorvát nyelv törvényeire alapozzon, miszerint az r bizonyos szótag-pozíciókban a magánhangzó szerepét is betöltheti. Az is természetes, hogy a 11. kiadásban sem találunk minden sajátos problémáinkra választ, hiszen arra lesz jó egy, most már más rendeltetésű függelék, vagy a Tipográfiai tanácsadó szótárhoz hasonló kiadvány, amely a megalkotott általános szabályokat konkrét kérdések szempontjából értelmezi, alkalmazza.

A helyesírás általános, a 11. kiadás aktuális szerepéről annyit kívántunk elmondani, és még annyit, hogy az előszóban a vitatható reformoktól való tartózkodást megfogalmazók ránk is gondoltak: a reformok miatti elszigetelődés veszélyéről szólva fogalmazzák meg, hogy "Ez a veszély a határainkon kívül élő magyarság körében fokozott mértékben jelentkezett volna".

II.

A magyar helyesírás helyét, a többnyelvű Vajdaságban betöltött szerepét az előzőkben próbáltuk megfogalmazni. Most pedig fordítsuk meg a szabálygyűjtemény és a környezet viszonylatát: Mi a szerepe többnyelvű

társadalmunknak, a hivatás, az érdeklődés, a műveltségi szint vonalán tagolható közegeinek, az írott nyelv alkalmazási területeinek, életformáinak a változások érvényesítésében, és egyáltalán a korrekt helyesírási szint megteremtésében és megőrzésében?

1. A kérdéskör különböző tartalmi vonatkozásait nem vizsgálhatjuk a magyar írásrendszerben közlendőket megfogalmazók általános és egyetlen szempontjából, mert az igények, elvárások különböző *helyesírási szintekre* tagolják a nyelvközösséget is.

2. A legfelsőbb szint kétségtelenül a magyarul megjelenő társadalom- és humántudományi műveké, amelyek általában fordítás termékei, ritkábban eredeti magyar szövegek. A legnagyobb elvszerűséget, az alkalmazás következetességét ettől a szinttől várhatjuk el. A fordítás természetéből adódik, hogy a helyesírási kérdések a magyar szöveg kialakításában nem elsődleges, nem is egyetlen szempontnak számítanak, mivel a nyelvi átváltásnak csak két mozzanatában, a kiinduló nyelvi szövegben és a már csak megfogalmazásra, rögzítésre váró végleges fordítás szintjén merülnek fel a "hogyan írom?" döntései. Csak itt derül ki, az írásképp, az írásmód mely információi maradtak a célnyelvben is megőrizendők, s melyek tűntek el nyomtalanul. A más nyelvi elemekhez viszonyuló ortográfiai műveleteket is ajánlatos a szokásosnál tágabban értelmezni. Az *idegen írásmód*, az *átírás* mellé más módszereket is beiktatni, pl. a megfelelő magyar alak behelyettesítését (Hrvatska - Horvátország) és a nagyobb mértékű hasonítást, asszimilációt.

Tudományos életünk, a magyar nyelvű könyvkiadás legrangosabb vállalkozása e pillanatban a *Jugoszláv Enciklopédia*, amelynek első kötete a múlt hetekben jelent meg. Címzavai, óriási tulajdonnév-állománya, a délszláv kultúra sajátos néprajzi, történelmi, földrajzi, művészet- és művelődéstörténeti fogalmi helyesírási szempontból is nehéz, nagy következetességet, nagyobb összefüggésekre is kiterjedő körütekintést is igénylő feladatok elé állították a fordítókat, lektorokat, szerkesztőket. Még átteleesebbek a szerbhorvát nyelv és írásrendszer közegén átszűrődő, más civilizációkhoz, kultúrákhoz (Bizánchoz, az iszlámhoz, a török, arab nyelvhez) tartozó fogalmak. Ezek esetében ugyanis az illető nyelvek és a magyar nyelv, helyesírás viszonyát kell beépítenünk.

2. 1. Mindez a problémák sokaságát vetette fel. Földrajzi neveket: a *Beneška Slovenija - Venezia Giulia, Friaul - Friuli, Bobovac - Babócsa, - Celovec - Klagenfurt, Skadar - Shkodra - Szkadari-tó* megfeleltetés mind egy-egy apró, de következetes állásfoglalást kívánt. Sajnos, az Enciklopédia nehezen áttekinthető, óriási tömegében nehezen tükröződnek a beállt változások is. A szerbhorvát *Nađrljan* alak, a helybeli lakosság kérésére, a falucsúfólóként is értelmezhető asszociációk miatt, már hivatalosan is rég eltűnt, a magyar alakhoz, *Adorjánhoz* igen hasonló *Adorjan* került a helyére, sajnos, nem az Enciklopédia lapjain.

Vannak más természetű dilemmák is, a kiindulónyelvi olvasóéhoz hasonló magyar informálás és az azonosító jegyek megőrzése között választva. *Baščanska draga* vagy *Baškai-öböl*, *Baščaršija* vagy *Bas-Csarsija*, esetleg *Bascarsija*? Mikor "fordíthatom" le a mezőt, karsztmezőt jelentő *polje*, *pole*

utótagot, és mikor nem? Településnév részként nyilván nem, de ha valóságos térszínformát jelöl, akkor mindenképpen. Miért különbözik az Enciklopédiában Bácska és Bánát térképe a magyar névváltozatok meglétének szempontjából?

Sajnos, az első kötet különbözni fog a többtől, mivel ez még a 10. kiadás alapján készült, s néhány változás rengeteg helyen érezteti hatását, pl. a Balkán félsziget Balkán-félszigetre változásának esetében.

Vannak olyan alakok, amelyek egyedi, kivételes megoldást tükröznek, a név viselőjének döntését, a hagyományt viselik magukon, mint a *Gjalski Ksaver Šandor* (Mégcsak nem is Djalski) *Crnojević*, *Čarnojević*, *Csemovics Arén*, amely a szerbhorvát nyelvben is ingadozásokat mutat. A tapasztalatok azt mutatják, hogy soha sem élhetünk sematikus analógiákkal: *Adrassy Juraj* nem lehet *Adrassy György*, *Andrassy Ljudevit* sem *Adrassy Lajos*, *Sufflay Franjo* viszont *Sufflay Ferenc*. Az analógia fordult fonákjára a 11. kiadás egyik példájában, *Brankovics György* eredeti neve nem *Djordje*, hanem *Djuradj Branković*.

A névfordítás, behelyettesítés más esetekben is nagy gond, pl. az ún. humanista neveknél: Toma Splicanin vagy Spalatói Tamás? Viszont az *Arnold iz Libeka* mindenképpen *Arnold von Lübeck*. A köznévi eredetű fogalmaknál sem egyszerűbb a helyzet, főleg olyanoknál, amelyek már a szerbhorvát nyelvben is két rétegűek, egy török, arab, illetve egy délszláv rárétegződött fogalomkör ötvözetei, mint az *ašikovanje*, *akšamluk*, *begluk*. Az első különbözik az *asik* török szótól, mert sajátos udvarlási, enyelgési mód volt Boszniában, az aksamluk is az esti imát jelentő *aksamtól*, mert esti italozást jelent. A bég magyar megfelelésénél meg az az érdekes, hogy pl. az Új magyar lexikon a szóalak létét sem ismeri el, csak *bej* formában használja. Az ótörök, újtörök átírás általában is igen tisztázatlannak tűnik.

Miért nem, vagy hogyan érvényesülnek a köznevek átvételének szabályai, amelyeket az új kiadás szerint is inkább átírással, mint eredeti írásképpen kell átvenni. Miért *žilavka*, *dingač*, ha lehet *bordói*, *krokány*? Miért *bosančica*, *srbulje*, ha lehet *cirill írás*, *reneszánsz*, *ukáz*. Arra is gondolni kellene, hogy a tulajdonnevek általános elterjedtségéről, ejtésalakjának visszaállíthatóságáról itt nem beszélhetünk. Hogy fogja kiejteni a bosancicát egy csak magyarul tudó átlagolvasó? "bosancicának"?

Következetes döntéseket igényelnek a rövidítések, betűszók. Pl. mikor alkalmazzuk a magyarra fordított szervezeti és intézménynév rövidítését, mikor az eredeti betű- vagy mozaikszót: AVNOJ. Tankönyvekben, a publicisztikában terjedőben van a JNFAT, a SKOJ helyetti JKISZ, amelyek már a történelmi egyedítő funkciót nem tudják ellátni.

3. A következő, igényekben, megoldásokban megvalósuló helyesírási szintet a közigazgatással, öngazgatással, hivatalos érintkezéssel kapcsolatos, írásban közzétett anyagok, hivatalos lapok, végzések, cégjelzések, utcanévtáblák, cégnevek, intézménynevek képezik, illetve a témakörhöz kapcsolódó tájékoztatás, a publicisztikai szövegek magasabb szintje.

3. 1. A szakterületen belül szemlélődve az íráshasználat nyelvészológiai kötődéseinek belső tagolódása is kialakul, azzal, hogy a tájékoztatószövegek

íráshasználatahoz az ismeretterjesztő, tudományos népszerűsítő irodalom is felzárkóztatható.

3. 2. A már említett nyelvészológiai szempontok tekintetében a gyakorlati megoldások néhány kritérium szerint világosan elkülönülnek, és néhány törvényszerűséget is megfogalmazhatunk:

3. 2. 1. A kellő szélességben értelmezett írásmód, a több nyelvi alakváltozat kérdései nem azonos módon merülnek fel a hivatalos manifestálódás esetén, illetve ha ezekről a fogalmakról az informálás szintjén és szándékával szólnunk. Ahhoz ugyanis, hogy egy helynév magyar megfelelője a helynévtáblára, az utca magyar neve az utcanévtáblára kerüljön, egy szervezet neve a táblára magyarul is legyen írva, közigazgatási, öngazgatási döntések kellenek, a döntéseknek törvénybe, statútumba, vállalati, intézményi alapszabályba kell kerülniük.

3. 2. 2. A hivatalos íráshasználtnál, manifestálódásnál nagy szerepet kap az azonosító funkció, amely a nyilvántartás vonatkozásában is rögzített, pl. az intézményneveknél a cégnév bírósági jegyzékbe vétele.

3. 2. 3. A tájékoztatási eszközökben, egyéni írás- és szóhasználatban pl. a tulajdonosoknak olyan alakja, írásmódja is előfordul, fordulhat, amely eltér a hivatalos formáktól, s ehhez nem kell külön közigazgatás, öngazgatási döntéshozatal. *Jevrosima anyó utca, Bécs, Belgrádi Vásár*. Az íráshasználat kettőssége is ebből eredően nyilvánvaló, de az is, hogy a hivatalos alakok használatának vannak a nyelviségen, íráshasználati szabályokon túli kötöttségei is.

3. 3. A kérdéskör nyelvi és nyelven kívüli vonatkozásait ezért jó fordítás, megfeleltetés közben is külön-külön mérlegelni. Ez sohasem azt jelenti, hogy ne alakítsuk ki egy helynév, intézménynév lehetséges, helyes magyar írásmódját, pl. helyesírási segédkönyvekben, ahogyan ez a Mai magyar írásban, a Földrajzi nevek írásmódjában történt, de azt is tudatosítanunk kell, hogy a használat körülményeinek egyéb tényezői is vannak.

3. 4. Érdekesen valósulnak meg ezek az összefüggések pl. az intézménynevek egyedítő elemében, ezekben sok földrajzi név, köznévvél jelölt fogalom jelenik meg, mondhatnánk másodlagos, konnotatív jelentéssel, jelölő funkcióban. A Novi Sad elsődlegesen csakugyan Újvidék, de már a labdarúgó-csapat esetében csak Novi Sad lehet magyar szövegben is, a Potisje is Tiszavidék magyarul, de a szerszámgépgyár cégmegnevezésében mégsem állhat így, mert az azonosító funkcióra való tekintettel a Társult munkáról szóló törvény másként rendelkezik, illetve lehetséges a magyar alak is, ha az illető vállalat alapszabálya mindkét alakot egyenrangúan a név elemének tekinti, ez vonatkozik a személynevekre (Spartacus – Spartak), fogalmakra is (Pobeda, Kvalitet, Elita, Roham, Egység). Ezek a dolgok, szerintem a tájékoztatásban sem lehetnek másként, noha ennek épp a nevek tükrözte eszmei-politikai tartalmak vallják kárát. A megoldást az intézménynevek megfelelő kialakításában látjuk.

3. 5. A fent taglalt tényezők viszont nem dönthetnek el kifejezetten nyelvi, helyesírási kérdéseket. Azt igen, hogy tartományi fővárosunk mikor lehet

Novi Sad – eredeti írással, mikor Újvidék; azt viszont nem, hogy a szerbhorvát névalak magyaros átírású alakjában kell állnia *Novi Szádként*.

3. 6. Szóljunk már most a továbbiakban a szakterület kizárólag helyesírási gondjairól, amelyek közül a legfőbb, hogy különböző okok és ürügyek miatt nagyon intenzív a helyesírási interferencia, azaz a szerbhorvát helyesírás szabályainak átszüremlése. Ezzel korántsem azt állítjuk, hogy a fordítók, a fordítás rejtett formáival élők jobban tudják a Pravopis elvont szabályrendszerét, mint A magyar helyesírás szabályait, hanem hogy a fordítandó szövegben, feliratokon, cégnevekben az előző modelljei, realizálódott megoldásai kínálóznak kész mintaként, követendő példaként, tegyük hozzá, hamis barátként, mert olyasmi látszik általuk azonosnak, ami hasonló, hasonlóan pedig, ami különböző. Így lesz az *autobuska stanica* alapján *autóbusz állomás*, a *do vidjenja!* alapján *viszont látásra!* A megoldás éppen abban lenne, ha a kaptafák automatizmusát problémaérzékenység, a szabályzatok kézbevételeként igénye váltaná fel.

A problémák iránti érzékenység interferencia esetében csak a kontrasztív helyesírási szemlélettel együtt lehet hasznos, ezért gazdagodott helyesírásunk művelése is ilyen szempontokkal. A módszerekhez viszont sajátosan általánosított információk is kellenek: a *nagy kezdőbetűnél* az, hogy ez a szemantikai, szintaktikai "kitüntetettség" eszköze, amelynek vannak helyesírásonként eltérő esetei is, a vesszőnél az, hogy mondatok, mondatrészek tagolására szolgál, de ennek lehetnek tartalmi és csak formális kritériumai is egyik vagy másik nyelvben.

3. 7. A publicisztikában, a tájékoztató eszközökben a gondok hasonlóak, megoldásuk is, azzal, hogy a publicisztika példamutató szerepe ezzel együtt a felelőssége is jóval nagyobb az olvasók számával, befolyásolhatóságával arányosan. Sajnos, jelenleg sok a negatív, zavaró példa, noha az is lehet, hogy ezek tűnnek fel. Itt és most csak néhány jelenségre hívjuk fel a figyelmet. Szabályzatunk az eredeti írásmódhoz ragaszkodás kapcsán inkább a betűtípusok, grafémák alakjára, mellékjeleire hívja fel a figyelmet, holott halgatólagosan a külön- és egybeírást, a kis és nagy kezdőbetűt is kötelezővé teszi, a magyar szabályoktól eltérően is. Pl. *Banja Luka* (városnév), *Novo mesto*. Számunkra érthetetlen, miért szerepel a Magyar Szóban az egyedüli helyes *Crna Gora-i* helyett *crnagórai*, és még mindig a *Nemzetközi Valutaalap* a *Valutaalap* helyett. Aztán mit is jelent a *Harcos Szövetség* a *Harcosszövetség* helyett?

Vannak minden szférát érintő gondjai pl. a kisbetűzés járványa az intézménynevekben, amely a különírás bajaival párosul, pl. *jugoszláv faj-nemesítő bizottság*, amelynek tevékenységére ez az írásmód gyanús fényt vet.

4. Elvárás-igényességi szempontból külön színtezhető az üzemi lapok, a bírósági gyakorlat íráshasználata, a mindennapi helyesírás, az ablakhelyesírás, a levelek helyesírása. Ezen a területen sokszor tűnik úgy, hogy még a bármilyen norma fogalma sem alakult ki, nemhogy az ésszerűsítésé. Persze, vannak "racionális" érvek, pl. hogy a fényszedés bevezetését csak "hátráltatja a magyar helyesírás aggályoskodó elválasztási szabályzata", vagy a Zeleznicar naptárának *januar 1 januar* megoldása, amely mindkét nyelvtől idegen

öszvért szült. Találunk olyan, nehezen tetten érhető zavarforrást is, mint amikor fordításban a nevek eredeti cirill ábécé szerinti betűrendjét hagyják meg magyar szövegben stb.

5. Mi e téren a társadalmi, szakmai teendők? A jó, hatékony helyesírásművelés, ennek társadalmi megbecsülése, követendő példák felmutatása, a tétovázóknak tanácsadó közönségszolgálat.